

юридическое предпочтение, которое давало право юристу отказаться от решения, вынесенное на основании аналогии, возможной из текстов Корана и Сунны, в пользу другого решения, выносимого в интересах общественности.

Именно в этом смысле истихсан можно сравнить с *Utilitas Publica* — «общественным благом», как оно понимается в римском праве. При этом существует отличие между вынесением решения на основании правового предпочтения — истихсана и решением претора о внесении поправки в некоторые законы: претор руководствовался своим пониманием блага, исламский правовед, действуя в рамках дозволенного и запретного, исходит исключительно из предписаний ислама. Решение исламского правоведа соответствует его пониманию общего смысла текстов Корана и Сунны.

### **АКИМЕНКО Ю. Ю.**

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства,  
кандидат юридичних наук, доцент

## **ЗАСАДИ КОНТРАКТНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

Правопорядки сучасних західноєвропейських держав — результат багатовікового історичного процесу, що супроводжувався взаємопроникненням культур різних народів, які населяли Західну Європу. На сучасному етапі особливе місце в цьому процесі належить «Принципам Європейського контрактного права» (англ. *the Principles of European Contract Law*) — «загальному ядру Європейського контрактного права», які були створені за результатами майже 20-річної роботи академічних юристів. Однак головне призначення Європейських Принципів не правотворчість, а уніфікація та гармонізація, забезпечення максимальної гнучкості закріплених норм внутрішньодержавного і міждержавного контрактного права, і таким чином прискорення вдосконалення договірної права ЄС. Принципи є результатом роботи професорів і практикуючих юристів різних країн ЄС і являють собою синтез найкращих рішень конкретних правових завдань («best practices»), узятих з різних правових систем. При цьому даний документ не випробував на собі впливу політичних інтересів окремої країни, але був підготовлений стосовно потреб торговельного обороту як такого.

«Принципи європейського контрактного права» представляють собою приватну ініціативу, і внаслідок цього вони не є ні національним, ні наднаціональним, ні міжнародним правом. Однак це не означає, що положення Принципів не мають юридичної сили. Стаття 1 Принципів вказує, що вони призначені для застосування в якості загальних правил договірного права Європейського Союзу, і що вони застосовуються в разі, якщо сторони погодилися врегулювати договір «загальними принципами права», «*lex mercatoria*» або подібними нормами, або не обрали іншу систему або правила законодавства для врегулювання їхнього договору. Таким чином, Принципи мають статус «м'якого закону» («*soft law*»), що є загальним поняттям для всіх видів норм, дотримання яких не забезпечується примусово від імені держави, але вони розглядаються в якості цілей, які повинні бути досягнуті.

Ключовим елементом успішної інтеграції України до ЄС є досягнення певного рівня узгодженості законодавства нашої країни з правовими нормами Євросоюзу. Натомість сучасний стан договірного права України характеризується розбіжністю та суперечливістю, які існують у положеннях Цивільного та Господарського кодексів та інших актів законодавства у регулюванні договірних відносин, що, в свою чергу, негативно відображаються на практиці його застосування. Економічні інтеграційні процеси потребують відповідної правової інтеграції, зокрема, поступового наближення правового забезпечення майнових відносин товарного характеру в Україні до умов внутрішнього ринку ЄС, до правових засад і принципів, що діють на цьому ринку, з метою досягнення гармонізації, а також уніфікації в деяких галузях.

Аналіз останніх тенденцій реформування торговельного та цивільного законодавства країн ЄС свідчить про те, що Принципи використовуються в якості «моделі» для вдосконалення внутрішнього законодавства європейських держав, що підтверджує тенденцію випереджаючого розвитку торгового права всередині приватного та його впливу на вдосконалення цивільного законодавства.

Принципи Європейського контрактного права містять положення, що суттєво відрізняються від національного законодавства, а тому на сучасному етапі у зв'язку із тим, що перспективною метою української зовнішньої політики є членство України у Європейських Союзах, виникає потреба у розширенні сфери правового регулювання і поглиблення основних концептуальних засад договірного права з урахуванням досвіду цього наддержавного об'єднання.

Стаття 2:101 (2) Принципів передбачає, що «договір не потребує висновку та підтвердження у письмовій формі. Договір може бути доведений будь-якими засобами, в тому числі і показаннями свідків». Аналогічне правило застосовується до більшості договорів у Англії, Німеччині та Скандинавських країнах, а також було встановлено у ст. 11 Конвенції про міжнародну купівлю-продаж товарів 1980 р. і в

статті 1.2. Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА. У свою чергу стаття 208 ЦК України визначає правочини, які належить вчиняти у письмовій формі: 1) правочини між юридичними особами; 2) правочини між фізичною та юридичною особою; 3) правочини фізичних осіб між собою на суму, що перевищує у двадцять і більше разів розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян; 4) інші правочини, щодо яких законом встановлена письмова форма. Так, з одного боку, в регулюванні майнових відносин розширяється свобода волевиявлення у визначенні своїх прав та обов'язків як ознака диспозитивного методу регулювання. Відповідно до ч. 3 ст. 6 ЦК сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, крім тих положень, обов'язковість яких для сторін прямо впливає із самого акта законодавства чи його змісту або із суті правовідносин між сторонами. При цьому, звичайно, сторони мають враховувати вимоги ЦК та інших актів законодавства, звичаїв ділового обороту, вимоги розумності, добросовісності та справедливості. В сучасних умовах та розробках європейських вчених, основним критерієм правомірності дій сторін договірної зобов'язання повинен стати принцип добросовісності, який проявляється через конкретні загальні та спеціальні склади добросовісної поведінки, що в українських правових реаліях поки що не отримав належної уваги.

Стаття 2:210 Принципів встановлює: «якщо сторони в рамках здійснюваної ними професійної діяльності уклали договір і при цьому не оформили його в остаточному виді, і одна зі сторін негайно направляє іншій стороні письмовий документ, що є підтвердженням укладеного договору і містить додаткові або відмітні умови, то такі умови стають частиною договору, якщо тільки дані умови істотно не змінюють договору, або одержувач негайно не відмовляється від їхнього прийняття». Таким чином, положення даної норми визначає необхідність певних дій однієї зі сторін угоди: відправлення письмового документа, що буде містити всі умови, про які домовилися сторони. Натомість передбачається можливість включення в таке підтвердження волі сторін додаткових або відмітних умов.

Також важливим моментом даної норми є негайність письмового підтвердження. Під останньою розуміється відправлення такого письмового підтвердження з плином розумного часу після укладання договору, тобто в термін, достатній для складання такого письмового документа і відправлення його контрагентові (наприклад, час, щоб добратися до офісу, оформити підтвердження і відправити його поштою або факсом). На відміну від Принципів, українське законодавство подібної норми не містить, і в даній ситуації договір буде вважатися укладеним тільки за наявності обох обставин — досягнення сторонами згоди за всіма істотними умовами, і надання договору форми, що передбачена законодавством для даної категорії договорів (або вимагається однією зі сторін).

Відповідно до загального правила всі попередні домовленості сторін із моменту вступу в силу договору втрачають свою дію. Так, п. 2 ст. 2:105 Європейських Принципів встановлює презумпцію, відповідно до якої сторони не розглядають раніше зроблені заяви, гарантії, та інші угоди як частину укладеного договору, у випадку якщо інтеграційне застереження не було обговорено індивідуально. Причому дане правило не може бути будь-яким чином виключене або обмежено. Сутність даної норми полягає не в наданні нікчемності всім попереднім угодам сторін у процесі переговорів (як в українському законодавстві), а в тому, що вони не будуть частиною договору. Такі попередні угоди мають значення при тлумаченні договору, до того ж дане правило не може бути виключено або якимось чином обмежене, крім індивідуально обговореного положення договору (п. 3 ст. 2:105 Принципів). У даному випадку істотно впливає загальний принцип, відповідно до якого при тлумаченні договору варто віддавати перевагу загальному намірові сторін, навіть якщо він відрізняється від буквального значення слів.

На сьогодні Україна належить до тих держав, які через різні причини ще не залучені до числа реальних претендентів на членство у ЄС. Однак ця обставина повинна ще більше спонукати до гармонізації українського законодавством. Це зумовлюється необхідністю довести членам європейської спільноти реальну готовність України прийняти європейські правові стандарти й розвивати та поширювати цінності Європейського Союзу.

### ***КРЫВЦОВА И. С.***

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,  
доцент кафедры права Европейского Союза и сравнительного правоведения,  
кандидат юридических наук, доцент

### **НАУЧНАЯ КАРТИНА МИРА: НЕКОТОРЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ЗАРИСОВКИ**

Выделение и исследование представителями правовой науки различных аспектов сложной и многогранной проблемы научной картины мира в основном было связано с анализом физической картины мира. Такая ситуация была обусловлена лидирующим положением физики в естествознании. Однако не возможность объяснить с позиций существующей физической картины мира явления, которые не относились к предмету физической науки, не возможность охватить в себе всего знания о мире, создало условия поиска феномена, способного дать адекватную интерпретацию всех явлений природы. Требование введения